

Utdrag ur

HEJDE KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2009

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Hejde kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Antikvarie Eva Selin
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Läns museet Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i 2004-2007 kyrka 1996-2000, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Hejde kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Torsten Gislestam, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Hejde kyrka, Jan Utas 2001

Stolt, B., Hejde kyrka, 1991.

Tryckta källor

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland bd III, 1942.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Öhrman, R., Sockenmagasin på Gotland, Gotländskt Arkiv 1990.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1090	Byggnadsår enligt Strelow.	SvK, HK
s. 1100-tal	Dopfunten av anonymmästaren "Byzantios" (SvK anger "1100-talets mitt").	GK, HK, SvK
1200-tal(?)	Romanskt kor ev. med absid byggdes.	GK, HK
1239	Byggnadsår enligt Taxuslistan.	SvK
o. 1250	Långhuset och tornet byggdes (SvK anger "trol. omkr. 1230" med valvet och långhusportalen från 1239 och att byggmästaren skulle ha varit Botvid från Eskelhem, dock att långhusportalen utförts av "Ronensis").	GK, SvK
	Muralmålningar i långhuset (GK; i tornbågen m.m., GKM anger "omkr. 1240").	GK, GKM
o. 1300	Muralmålningar i långhusvalvet (1290-1300).	GKM
o. 1350	Det romanska koret revs och det nuvarande koret byggdes. Kalkmålning i korvalvet (SvK anger "1300-talets mitt eller slut").	GKM, GK, SvK
s. 1300-tal	Glasmålningar i Ö korfönstret.	GK, SvK
1420-30	Tre träskulpturer, nu i SHM: Tronande madonna, S:ta Margareta samt kvinnligt helgon (S:ta Katarina av Alexandria?).	SvK
1492	Kyrkan skall ha brunnit enl. en runinskrift på en nu försvunnen sten i korgolvet, det finns två tolkningar av året båda redovisas i SvK, årtalen är 1492 och 1397.	SvK
1493	Kyrkklockan göts av "Ingemar och Olof, de svenske män".	SvK, GKR
1506	Gravsten i korgolvet över Peter Kauparve.	SvK
1510-25	Triumfkrucefifixet.	SvK
1597	Gravsten i korgolvet över Anne Rasmusdotter.	SvK
1684	Altaruppsatsen av sandsten, trol. huggen av Jesper Gertson Smitt i Burgsvik.	GK
1688	Sakristiskrank, trol. i korets NÖ hörn.	SvK
s. 1600-tal	Träskulptur (S:t Jakob?), nu på predikstolens baldakin.	SvK
o. 1700	Predikstolen.	GK
	Altarringen.	SvK
1706	Kyrkan renoverades (enligt uppgift i Wallins Analecta).	SvK
1760	Läktaren byggdes.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1770	Läktaren målades av Johan (Niklas) Weller.	SvK, GKS
1772	Predikstolen ombyggd. Baldakinen tillkom.	SvK. HK
1773	Predikstolen målades av Johan (Niklas) Weller.	SvK, SvK, GK
1775	Inskrift i nedtagen spira.	ATA
1782	”Gardinmålning” av Johan (Niklas) Weller på väggen bakom predikstolen.	SvK
1795	Sakristian byggdes. Sakristiskranket i koret flyttades in i sakristian. Sakramentssskåpen i koret sattes igen(?).	GK, HK SvK GF
1700-tal	Kontursågade träfigurer (trol. placerade i triumfbågen flankerande krucifixet). Figurerna tillverkade och målade av Johan (Niklas) Weller.	SvK GKS
1802	Samtliga dörrblad nygjordes, blåmålades.	SvK
1805	Läktaren utvidgades.	SvK
1828	Långhusets två mindre fönster åt S ersattes med ett enda, större fönster och ett nytt fönster togs upp i N långhusväggen. Båda fönstren fick poster av ek och järngaller. Kyrkogårdsmuren nylagd.	SvK SvK
1839	Predikstolen brunmålades.	SvK
1849	Orgel av Sven Peter Petersson, Sjonhem efter ritning av C. G. Blom inköptes (enl. SvK 1846-47).	ISO SvK
o. 1850	Bänkinredning.	SvK
1854	Ljuskrone i sakristian.	HK
1869	V tornfönstret och S korfönstret(?) byggdes om (SvK; förstorades). Ny solbänk av kalksten i det S korfönstret.	SvK, HK SvK
1870	Masverk i långhusfönstren samt sockeln på S fasaden delvis förnyad med stående kalkstensblock, stenhuggare Holmqvist. Ett mindre fönster i N långhusväggen sattes igen. Stengolv i korets Ö del.	SvK SvK
1900	Värmeugn (SvK; kamin) i långhusets NÖ hörn, skorsten.	SvK, GF
1923	Ny orgel med bibehållande av 1840-talsfasaden (inventarieinventeringen ifråga sätter detta), byggd av Olof Hammarberg, Göteborg.	SvK, ISO, ATA, II

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1927	Kyrkogårdsmur (spritputs och brädavtäckning?).	SvK
1935-36	Restaurering efter förslag av arkitekt Erik Fant, Stockholm. Konservator C. Wilh. Pettersson, Stocksund. Entreprenör byggmästare Carl Nilsson, Visby.	GK GF, ATA
	– Ny panel och ny spirstock på tornhuven. Reparation av huvens stomme.	GF
	– Omputsning av fasaderna.	GF
	– Tegelomfattningen till en korsformig glugg i tornet togs fram. Tegelbågar i ljud- och gallerigluggar togs fram.	SvK, GF
	– Muralmålningarna togs fram, kompletterades och konserverades.	SvK, GKM
	– Altarringen målades om (marmorering).	SvK
	– Predikstolens 1700-talsmålning togs fram.	SvK
	– Bänkinredningen gråmålades med blåmarmorerade fyllningar.	SvK
	– Målningen på skranket i sakristian togs fram.	SvK
	– Johan (Niklas) Wellers pannåer från läktarbarriären monterades på orgelhuset. Läktaren förstörades.	SvK HK
	– Värmeledning med pannrum under sakristian, kaminen togs bort.	SvK GF
1949	Elinstallation för belysning.	GF, ATA
	Kyrkogården utvidgades åt väster.	GF, HK
1953	Dopfunten flyttades från korets SV hörn till tornbågspelaren. Arkitekt Nils Arne Rosén, Stockholm.	GF ATA
	Ny dörr i norra tornportalen.	GF
1955-56	Faltaken över koret och långhuset lades om.	GF
	Åskledaranläggning.	GF
1975	Korets och långhusets tak samt korets V gavelröste kläddes med trapetskorrugerad stålplåt. Levererades av Väte plåtslageri.	GF, ATA, HK
	Tornhuven målades med täckfärg.	ATA
	Hängrännor och stuprör på koret och långhuset.	GF
1976	Inre renovering genom konstnär Harald Norrby, Klintehamn: Väggar och valv rengjordes. Golven slipades och lackades. Tre sakramentsskåp i koret togs fram.	GK ATA GF
1982	Orgel av J. Künkels Orgelverkstad AB, Lund.	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1985-86	Fasadrenovering efter förslag av ing. Lars-Göran Löfström, RAÄ, Stockholm. Entreprenör BPA, Visby:	GK GF
	– Ny puts och avfärgning på torn, långhus och kor.	GF
	– Avfärgning av sakristians fasader.	GF
	– Målning av snickerier.	GF
	– Elbelysning på vindarna.	ATA
1988	Högtalaranläggning och hörslinga.	GF
1989	Reparation av kondensskada i skorsten (i korets N vägg;).	GF
1990	Ny el-panna samt ny servisledning och el-central.	FF
1990-91	De medeltida glasmålningarna konserverades. Konservator Gustav van Treeck, München.	GF
1991	Orgeln reparerades av Tomas Svenske.	ATA
1995	Korportalens nedre delar konserverades. Konservator Misa Asp m.fl., RAÄ, Stockholm.	GF
1996	Ljusbärare.	GF
1997	Korportalens övre delar konserverades. Konservator Solveig Marchner m.fl., RAÄ, Stockholm.	GF
2000-01	Predikstolen konserverades av Carl Henrik Eliason, Visby.	GF
2002	Sändes kyrkklockan till England för renovering då den 2001 spruckit.	GF
2002-03	Genomfördes en utvändig restaurering som omfattade bl.a. tornhuvu och taken renoverades och lades om. På S galleritaket hittades en ålderdomlig konstruktion en ”nockås” som rekonstruerades. Allt utifrån synligt virke tjärsmordes. Klockdäcket sågs över. Fasaderna rengjordes, putsades och avfärgades. Masverk och fönster reparerades och inspektionsbryggor på vindarna byggdes. Dessutom byttes åskskyddsanläggningen ut och belysningen på vindarna kompletterades. Dörrarna skrapades och målades, i torngallerierna tjärsmordes de. Portarna justerades tätades med lammull. Omfattningarna konserverades.	GF
	Lotine anordnade bättre förvaring för kyrkas textilier samt ombesörjde att de textilier som behövde rengjordes alt. konserverades.	GF
	Konserverade Stenkultur i Stockholm AB 13 st. gravvårdar.	ATA
2005?	Belysningen i kyrkorummet reparerades och kompletterades. Renoverade Dahlströms metallgjuteri HB de båda ljuskronorna i kyrkorummet.	Muntl.

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm (24/10 2007).
GK	Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
HK	Bengt Stolt, Hejde kyrka, 1991.
II	Inventering av inventarierna i 2004-2007 kyrka 1996-2000, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
Muntl.	mundlig uppgift från församlingen.
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Nilssøn Strelow, H., Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd III, 1942.
t.	tidigt